

تحت استیلای کمونیست‌ها

اپوزیسیون در تبعید روایتی صریح و قابل تأمل درباره کنگره ملی آفریقا در دوره تبعید است

مهسا جزینی | مترجم اپوزیسیون در تبعید

«یکی از ویژگی‌های مشترک آفریقای جنوبی قدیم و جدید، اشتیاق به اختراع تاریخ است. تاریخ نه به عنوان قضاوت بی‌طرفانه آنچه اتفاق افتاده، بلکه بخشی از بسیج سیاسی که به نوعی هم حامی منافع شخصی - جمعی است و هم به آن دامن می‌زند.» فردریک ون زیل اسلابرت

کتاب «اپوزیسیون در تبعید» با نام اصلی external mission نوشته استیون الیس که در اواخر سال ۲۰۱۲، همزمان با جشن یک‌صدمین سالگرد تأسیس کنگره ملی آفریقا منتشر شد، روایتی صریح، کامل و قابل تأمل از یکی از مهم‌ترین و در عین حال مهم‌ترین فصل‌های تاریخ این جریان است: دهه‌های تبعید، پس از ممنوع‌الفعالیت شدن درون خاک آفریقای جنوبی.

کتاب حاضر، اولین مطالعه در مورد دوره در تبعید «کنگره ملی آفریقای جنوبی» است که بر اساس طیف گسترده‌ای از منابع، شامل آرشیوهای خود کنگره ملی آفریقا و همچنین آرشیوهای استازی (پلیس امنیت آلمان شرقی) - که نیروهای امنیتی کنگره را آموزش می‌داد- نوشته شده است. این اسناد نشان می‌دهد که تصمیم برای ایجاد «اومخونتو و سیزوه» (نیزه ملت) - ارتش چریکی که بعداً به شاخه مسلح کنگره تبدیل شد- نه از سوی کنگره بلکه توسط متحدان آن در حزب کمونیست آفریقای جنوبی پس از مذاکره با رهبر چین، مائو تسه‌تو نگ گرفته شد. در این کتاب، الیس (نویسنده) نشان می‌دهد چگونه بسیاری از تصمیمات استراتژیک و رخدادهای سیاسی که در جریان آن مبارزه مسلحانه

طولانی به وقوع پیوست، تأثیری ماندگار بر آفریقای جنوبی و شکل امروزی این جامعه گذاشته است. به نظر می‌رسد هدف اصلی استفان الیس در این کتاب پاسخ به چند سؤال عمده بوده که تاکنون در تاریخ‌نگاری کنگره به آن پاسخی داده نشده بود: چرا کنگره در مبارزه خود تا

الیس نشان می‌دهد رهبران کنگره ملی آفریقای تبعید و فرماندهان شاخه نظامی، بیش از آن که درگیر آزادسازی آفریقای جنوبی باشند، مشغول رقابت‌های جناحی و درون‌گروهی، تصفیه حساب‌های گاه خوین، پرونده‌سازی برای منتقدین و مخالفین و شکنجه و زندانی کردن آنها به اتهام‌های واهی، و مهم‌تر از همه غرق فساد و زدوبند با باندهای قاچاق مواد مخدر و... بودند. الیس نشان می‌دهد که کنگره ملی آفریقا هیچ زمانی تمایل به بازخوانی گذشته و نورتایاندن به زوایای پنهان یا مشکوک فعالیت‌های خود نداشته است. این سؤال مطرح است که کنگره چگونه به‌رغم درگیری‌های مداوم جناحی و محدودیت‌های اداری، توانست چنین تصویر جذاب و منسجمی در سطح بین‌المللی از خود به تصویر بکشد. در وهله اول، کنگره توانست از بی‌زاری تقریباً جهانی از آپارتاید سود ببرد و به‌عنوان شناخته‌شده‌ترین دشمن آپارتاید، حمایت گسترده‌ای را به دست آورد. عملیات رسانه‌ای کنگره مستقر در لندن با حمایت جنبش ضدآپارتاید و صندوق بین‌المللی حمایت و کمک به آفریقای جنوبی، از این سرمایه خیلی زیرکارانه استفاده کردند. همین دستگاه روابط عمومی بود که ماندا را در زمانی که هنوز در زندان بود به یک نماد تبدیل کرد. درحالی که روزنامه‌نگاران در بسیاری از کشورها نگاه بسیار مثبتی به کنگره داشتند و حاضر بودند از کاستی‌های آن در درجه اول به دلیل ماهیت دشمنش چشم‌پوشی کنند، در بیشتر موارد واقعاً از مشکلات درونی آن بی‌اطلاع بودند. درگیری‌های درون‌سازمانی به‌ندرت توجه روزنامه‌نگاران و به همین ترتیب، مخاطبان بین‌المللی و رسانه‌ها را به خود جلب می‌کرد. کنگره به خوبی توانسته بود آشغال‌ها را زیر فرش پنهان کند.

اپوزیسیون در تبعید

ناگفته‌هایی از تاریخ کنگره ملی آفریقا: ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۰

- نویسنده: استیون الیس
- ترجمه: مهسا جزینی
- انتشارات: لوح فکر
- تعداد صفحه: ۳۳۰ صفحه
- قیمت: ۳۵۰ هزار تومان

این حد به متحدان کمونیست - هم حزب کمونیست آفریقای جنوبی و هم رژیم‌های کمونیستی خارجی - متکی بود و این وفاداری چه تأثیری روی کنگره گذاشت و آن را چه‌طور شکل داد؟ الیس این موضوع را در هشت فصل زمانی بررسی می‌کند و نشان می‌دهد کنگره ملی آفریقا زمانی که در سال ۱۹۶۰ تحت فشار دولت آپارتاید مجبور به فعالیت زیرزمینی شد، در چه وضعیت بدی گرفتار شده بود و چگونه بودجه حیاتی، آموزش و روابط خارجی حزب کمونیست آفریقای جنوبی، کنگره را در طول ۳۰ سال ممنوع‌الفعالیت بودن، سرپا نگه داشت. اما الیس از این فراتر می‌رود: او استدلال می‌کند که حزب کمونیست آفریقای جنوبی یک سازمان مخفی در هسته کنگره بود. بن توروک، فعال حقوق بشر، با بررسی کل دوره مبارزه، میزان نفوذی که حزب کمونیست آفریقای جنوبی بر کنگره ملی آفریقا داشته را این گونه توصیف کرده است: «احتمالاً در تاریخ جنبش‌های آزادی‌بخش ملی هیچ حزبی [کمونیستی] نتوانسته در چنین مقیاسی حضور و اثرگذاری داشته باشد.» در همین حال، رهبری جمعی سنتی کنگره به‌طرز ماهرانه‌ای به سیستمی شبیه تکنیک لنینیستی سانترا لیسیم دموکراتیک تغییر یافت که پس از اتخاذ تصمیم در سطوح بالا، انتظار می‌رفت که همه ارگان‌ها و افراد زیرمجموعه در کنگره بدون چون‌وچرا از آن تبعیت کنند. و همه اینها پنهانی بود: حتی برخی اعضای رده بالای کنگره نمی‌دانستند که رهبری کنگره و حزب کمونیست تا چه اندازه با هم یکی شده‌اند. هدف خود حزب کمونیست این بود که «باید رهبری کند اما دیده نشود که رهبری می‌کند».

الیس استدلال می‌کند که در واقع، کنگره ملی آفریقا، چاره‌ای به‌جز وابستگی به بلوک شرق برای پیروزی در این مبارزه نداشت. چند کشور از جمله سوئد، کمک‌های مالی هنگفتی به کنگره کردند، اما کمک تسلیحاتی نه. اما آنچه الیس در این کتاب می‌خواهد نشان دهد نوعی اسطوره‌زدایی از کنگره ملی آفریقا به عنوان قهرمان مبارزه با آپارتاید است و اینکه چطور نقش عوامل و جریان‌های مهم دیگری که منجر به سقوط آپارتاید شد در تاریخ‌نگاری آپارتاید و مبارزه علیه آن نادیده گرفته شده است.

کتاب قبلی استیون الیس، «رقعی ضدآپارتاید» که ۳۰ سال پیش منتشر شد، خشم کنگره ملی آفریقا و حزب کمونیست آفریقای جنوبی را برانگیخت. او بعداً پذیرفت که با توجه به محدودیت منابع اطلاعاتی، در چند مورد اشتباه کرده است. در این فاصله حجم زیادی اطلاعات بویژه از آرشیو استازی - دستگاه امنیتی معروف آلمان شرقی - در دسترس قرار گرفته که نه تنها نشان می‌دهد کمونیست‌ها بر جنبش آزادی‌خواهان تسلط داشتند بلکه شاخه نظامی کنگره یا همان اومخونتو و سیزوه (ام‌کی) هرگز آن‌طور که فرلیم و زانو و زاپو (نام جریان‌های سیاسی و شبه‌نظامی دیگری که در قاره آفریقا برای استقلال می‌جنگیدند) خودشان را وقف آزادسازی موزامبیک و رودزیای آن زمان کردند، متعهد به مبارزه با دولت آپارتاید آفریقای جنوبی نبودند.